

SZKOŁA PIJARSKA W POLSCE

Idearium Szkół Polskiej Prowincji Zakonu Pijarów

WSTĘP

*My, pijarzy, konsekrowani i świeccy współpracownicy Prawdy,
jak niegdyś św. Józef Kalasancjusz,
czujemy się posłani przez Chrystusa i Kościół, aby
ewangelizować wychowując dzieci i młodzież
począwszy od najmłodszych,
przede wszystkim – ubogich,
poprzez integrowanie Wiary i Kultury, Pobożności i Nauki,
aby odnawiać Kościół i przekształcać społeczeństwo
według wartości ewangelicznych
oraz przyczyniać się do braterstwa między ludźmi.*

*W tym celu otrzymaliśmy pochodzący od Boga charyzmat, historię, własną duchowość
i pedagogikę, wspólnoty osób, szkoły i specjalne instytucje, które pozwalają nam przybliżyć
dzieciom i młodzieży Jezusa jako Mistrza oraz macierzyński charakter Jego Kościoła.*

„Misja”

Dokument Kapituły Generalnej Zakonu Pijarów 2003

WPROWADZENIE

Zakon Szkół Pobożnych – pijarów – został założony przez św. Józefa Kalasancjusza w celu ewangelizowania dzieci i młodzieży przez wychowanie integralne¹. Posłannictwo pijarskie wyróżnia się tym, że jest ukierunkowane na dzieci i młodzież zwłaszcza z warstw ubogich; winno być realizowane od najmłodszych lat i spełnia się jedynie poprzez osobistą opieczność życia na rzecz Ewangelii uczynioną przez wychowanka².

Zadanie szkoły

Kalasancjusz uważa założoną przez siebie szkołę [...] za instytucję uprzywilejowaną do pełnienia specyficznego posłannictwa pijarskiego³. Zatem zadaniem szkoły pijarskiej jest wychowanie dzieci zarówno w pobożności chrześcijańskiej, jak i w ludzkiej wiedzy, przeprowadzenie przez to reformy społeczności chrześcijańskiej oraz szczęście doczesne i wieczne człowieka⁴.

Szkoła pijarska – jako miejsce ewangelizacji osób i kultur – jest wspólnotą, w której miejsce uprzywilejowane znajduje formowanie do życia chrześcijańskiego, wychowanie w wierze i jej celebrowanie⁵, ale która jest dostępna dla każdego, kto akceptuje jej założenia⁶.

Tak rozumiana szkoła pijarska realizuje zadania, które Kościół wyznacza szkole katolickiej⁷.

¹ Kongregacja Generalna Zakonu Ojców Pijarów, *Posłannictwo pijarskie. Ewangelizować, wychowując w stylu kalasantyńskim*, 8.

² Tamże.

³ Tamże, 11.

⁴ Tamże; zob. również: *Duchowość i pedagogia św. Józefa Kalasancjusza*, 80.

⁵ Por. tamże, 12.

⁶ Por. *Reguły Zakonu Szkół Pobożnych*, 118.

⁷ Por. *Gravissimum educationis*, 5.

Szkoła prowadzona przez Zakon Pijarów jest otwarta dla wszystkich uczniów, a szczególnie dla uczniów pochodzących z rodzin ubogich⁸, przy czym ubóstwo należy dzisiaj rozumieć nie tylko w kategoriach materialnych; istnieje ubóstwo emocjonalne, ubóstwo duchowe, ubóstwo wiary, relacji rodzinnych, wychowania i tym podobnych braków.

Zakon Szkół Pobożnych podejmuje misję służebną – według zasady pomocniczości – wobec rodzin, uczestnicząc w ich problemach; a tam, gdzie rodzina nie spełnia właściwie swych zadań, próbuje ją zastąpić biorąc na siebie – na miarę posiadanych możliwości – zaszczytny obowiązek podstawowego wychowawcy⁹.

Wychowawcy

Tę wychowawczą rolę uznaje za własną cała wspólnota szkolna, czyli nauczyciele, rodzice i uczniowie. Tym niemniej podstawowa odpowiedzialność za dzieło wychowania spoczywa na gronie pedagogicznym, złożonym z zakonników oraz z osób świeckich przyjmujących za własne ideały szkoły pijarskiej¹⁰.

Część I

FUNDAMENTALNE IDEE SZKOŁY PIJARSKIEJ

Misji szkoły pijarskiej przyświecają idee, które odwzorowane w praktyce szkolnej składają się na wizerunek pijarskiej placówki oświatowej. Są one następujące:

1.1. Ewangelia jako norma podstawowa

Szkoła pijarska, jako narzędzie ewangelizacji, za swoje podstawowe odniesienie, inspirujący program a zarazem cel swych wysiłków uznaje Ewangelię Jezusa Chrystusa – Dobrą Nowinę o tym, że człowiek jest powołany do świętości na drodze wolności i miłości – i w jej świetle planuje, realizuje, ocenia i doskonali swoje działanie¹¹.

Ewangelia rzuca na działania dydaktyczne blask prawdy, przyczyniając się przez to do kształtowania w uczniach chrześcijańskiej wizji świata¹². Wysiłki wychowawcze, zmierzające do wyrobienia w wychowanku odpowiednich postaw wobec siebie, wobec ludzi i świata, podejmowane są w świetle Ewangelii, wedle wzoru, jaki pozostawił Chrystus¹³. Duszpasterstwo szkolne prowadzone jest w duchu ewangelicznym i służy przede wszystkim osobowemu spotkaniu ucznia z Jezusem Chrystusem¹⁴.

1.2. Chrześcijańska wizja człowieka

U podstaw działania szkoły pijarskiej leży chrześcijańska wizja człowieka, czyli prawda o tym, że człowiek jest dzieckiem Bożym, zdolnym do samodzielnego rozwijania swojej osoby¹⁵. Przyjęcie antropologii chrześcijańskiej pozwala na pełne i wyczerpujące uchwycenie sensu egzystencji człowieka. Dzięki temu w szkole pijarskiej uczeń jest postrzegany w perspektywie ostatecznego celu jego życia, jest wspomagany na drodze zdobywania wiedzy i rozeznawania

⁸ Por. *Konstytucje Zakonu Szkół Pobożnych*, 7.

⁹ Por. tamże 98.

¹⁰ Por. *Religijny Wymiar Wychowania w Szkole Katolickiej*, 37.

¹¹ Por. tamże, 47.

¹² Por. *Posłannictwo pijarskie*, 32.

¹³ Por. *Gravissimum educationis*, 8.

¹⁴ Por. *Reguły Zakonu Szkół Pobożnych*, 104.

¹⁵ Por. *Posłannictwo pijarskie*, 25.5, a także: *Duchowość i pedagogia św. Józefa Kalasancjusza*, 55.

swego powołania życiowego oraz inspirowany do zachowania równowagi między troską o rozwój swego ducha i wartości duchowych a zaangażowaniem na rzecz świata zewnętrznego¹⁶. Odwoływanie się szkoły do antropologii chrześcijańskiej wyraża się obecnością wartości nadprzyrodzonych w różnych momentach życia szkoły.

1.3. Zasada integralnego nauczania i wychowania

Szkoła pijarska dąży do wypracowania w wychowanku wewnętrznej spójności, czyli niezbędnej dla ludzkiej i chrześcijańskiej dojrzałości syntezy wiary, kultury i życia¹⁷. Szczegółowy program szkoły winien umiejętnie łączyć pracę dydaktyczną, działania wychowawcze, edukację kulturalną oraz formację chrześcijańską i w ten sposób przewyżczać istniejący we współczesnym świecie podział na sferę *sacrum* i *profanum*, czyli na to, co duchowe, i na to, co materialne. To dążenie do pełnej koherencji młodego człowieka *opiera się na takim planie wychowawczym, w którym harmonijnie łączą się wiara, kultura i życie*¹⁸.

1.4. Troska o wychowanie religijne z poszanowaniem wolności

Szkoła pijarska stara się wyjaśniać uczniom prawdy wiary i zasady moralności chrześcijańskiej, wdrażać ich do modlitwy i do życia sakramentalnego oraz do budowania chrześcijańskich wspólnot i do apostołatu¹⁹. Akceptacja przez rodziców i uczniów chrześcijańskiego charakteru szkoły oraz ich gotowość do poszukiwania prawdy religijnej w zgodzie z własnym sumieniem jest koniecznym warunkiem przyjęcia ucznia do szkoły i jego pobytu w niej. Szkoła natomiast zobowiązana jest zapewnić uczniom możliwość nawiązywania i umacniania osobistej więzi z Bogiem poprzez refleksję, modlitwę i w uczestniczeniu w liturgii.

*Nasza szkoła [...] ożywiana w obrębie swej wspólnoty ewangelicznym duchem wolności i miłości*²⁰ respektuje – w sposób odpowiedni do wieku wychowanka – wolność religijną osoby. Dzięki temu uczniowie mogą podejmować krytyczną refleksję nad własnymi przekonaniem i wypracować dojrzałe podejście do własnych i cudzych postaw religijnych²¹.

Szkoła pijarska kształtuje w uczniach szacunek i zrozumienie dla osób poszukujących sensu życia i własnej relacji do osobowego Boga oraz dla uczniów innych wyznań, nie zapominając jednak o tym, że Chrystus jest *znakiem, któremu sprzeciwiać się będą*²².

1.5. Dbalność o wysoki poziom kształcenia

Cechą charakterystyczną pedagogiki pijarskiej jest prostota, użyteczność i skuteczność metod nauczania²³. To zalecenie jest podyktowane troską o dostępność szkoły rzeczywiście dla wszystkich – a więc także dla tych, którzy mają trudności z nauką – oraz dążeniem do ułatwienia im startu życiowego²⁴.

Szkoła pijarska stara się przekazać wiedzę w sposób rzetelny i oparty na prawdzie, a jednocześnie zrealizować zalecenia nowoczesnej dydaktyki. Ma temu służyć właściwy dobór nauczycieli, solidność w pracy dydaktycznej, odpowiednia infrastruktura, wielość pozalekcyjnych propozycji edukacyjnych, indywidualizowanie wychowania i kształcenia (realizowanie indywidualnego toku nauczania z uczniami najzdolniejszymi, specjalne zaangażowanie w pracę z uczniami słabszymi, promowanie uczniów uzdolnionych artystycznie), umiejętne motywowanie do pracy i osobistych poszukiwań naukowych, rozbudzanie tęsknoty za prawdą.

¹⁶ Por. *Posłannictwo pijarskie*, 29.3.

¹⁷ Por. *Reguły Zakonu Szkół Pobożnych*, 99.

¹⁸ *Religijny Wymiar Wychowania w Szkole Katolickiej*, 34.

¹⁹ Por. *Konstytucje Zakonu Szkół Pobożnych*, 96.

²⁰ Tamże, 97.

²¹ Por. *Osoby konsekrowane i ich misja w szkole*, 51.

²² Por. Łk 2, 34.

²³ Por. *Konstytucje Kalasancjusza*, 216.

²⁴ Por. XLIV Kapituła Generalna, *Charyzmat pijarski...*, nr 27.

Wierne przestrzeganie przez szkołę tych zasad przynosi jej uznanie i daje szansę na znalezienie potrzebnych środków ekonomicznych²⁵.

Intencją szkoły jest nie tylko przekazanie uczniom szerokiej wiedzy czy określonych umiejętności. Najistotniejszym jej celem jest wyrobienie w uczniach umiejętności życia: *Dlatego uznajemy za przedmiot nauczania nie tylko treści, ale i samą metodę, zmierzając do tego, by wychowanek uczył się poznawać, uczył się czynić, uczył się żyć z drugimi, uczył się być*²⁶.

Szkoła pijarska akcentuje znaczenie wiedzy, ale nigdy nie ocenia wartości ucznia na podstawie posiadanych przez niego talentów czy wiedzy i umiejętności, które nabył. Dlatego elitarny charakter szkoły może być jedynie wyjątkiem, ale nigdy zasadą funkcjonowania szkół w Polskiej Prowincji Zakonu Pijarów.

1.6. Rozumienie szkoły jako wspólnoty

Szkoła pijarska jest nie tylko miejscem edukacji. Jest także miejscem kształtowania więzi międzypersonalnych. Uczenie szacunku, tolerancji, współżycia, poszanowania odrębności drugiego człowieka – zawsze w prawdzie – to jej istotne zadania. Miejscem takiego wychowania jest wspólnota chrześcijańska. *Jest to podmiot i cel działalności ewangelizacyjnej, katechetycznej i sakramentalnej prowadzonej w specyficznej formie w szkole pijarskiej. Do jej tworzenia są powołani zakonnicy, kapłani, świeccy, uczniowie i rodziny*²⁷. Umiejętność współpracy i koordynacji działań oraz wyznaczania i osiągania wspólnych celów decyduje o atmosferze i podnosi walor edukacyjny szkoły. Osoby związane ze szkołą pijarską mają obowiązek angażowania się w życie odpowiednich dla nich wspólnot.

1.7. Współpraca z rodziną

Rodzice są pierwszymi i głównymi wychowawcami dzieci²⁸. Oznacza to, że szkoła pijarska nie może właściwie wypełnić swej funkcji, jeśli rodzice nie prowadzą aktywnej współpracy ze szkołą, a szkoła – z rodzicami. *Właściwa integracja szkoły z rodziną jest podstawowym warunkiem, dzięki któremu będzie można dostrzec i rozwinąć możliwości uczniów, odkrywane tak w jednym, jak i w drugim środowisku*²⁹. Korzyści z tak ułożonej współpracy odczuwa uczeń nie tylko w przyswajaniu wiedzy, ale również takich wartości, jak: *wychowanie religijne, moralne, seksualne, orientacja zawodowa, wybór odpowiedniego powołania*³⁰.

1.8. Bezpieczeństwo ucznia

Nasze czasy znamionuje szeroko odczuwane poczucie zagrożenia przemocą, nie tylko fizyczną, ale także w sferze religijnej, intelektualnej, psychicznej i etycznej. Szkoła pijarska stawia sobie za cel zapewnienie uczniowi bezpieczeństwa, tak by wzrastał on w harmonii z otoczeniem, w jedności, w atmosferze przyjaźni i wzajemnego zrozumienia. Troska o pokój wewnętrzny wychowanek, poczucie oparcia w środowisku rówieśników i nauczycieli, wsparcie psychologów i pedagogów – oto istotne cechy szkoły pijarskiej.

Odpowiedzialności za ten wymiar życia szkolnego nie ponosi jedynie prowincja zakonna jako organ prowadzący czy sam Dyrektor szkoły. Do wysiłku na polu tworzenia przyjaznej atmosfery i budowania poczucia bezpieczeństwa zobowiązane są wszystkie osoby i instytucje tworzące społeczność szkolną: Dyrektor, Grono pedagogiczne, personel szkolny, uczniowie, Samorząd szkolny, grupy i wspólnoty, rodzice i Rada rodziców.

²⁵ Por. List Kalasancjusza z 28.07.1629 r.

²⁶ *Posłannictwo pijarskie*, 30.3.

²⁷ Tamże, 40.6.

²⁸ Por. *Gravissimum educationis*, 3.

²⁹ Por. *Religijny Wymiar Wychowania w Szkole Katolickiej*, 40.

³⁰ Tamże, 42.

Część II

CECHY CHARAKTERYSTYCZNE SZKOŁY PIJARSKIEJ

Szkoła pijarska zyskuje, podtrzymuje i umacnia swoją tożsamość, jeśli spełnione są określone warunki mające swój początek we wciąż aktualnej intuicji św. Józefa Kalasancjusza. Należą do nich: kalasantyński charakter szkoły, otwartość szkoły oraz katolicki wymiar edukacji³¹.

2.1. Kalasantyński charakter szkoły

Założyciel pijarów i twórca pierwszej szkoły powszechnej rozumiał oświatę jako środek służący wszechstronnemu rozwojowi człowieka na płaszczyźnie osobowej i społecznej, z uwzględnieniem roli i znaczenia rozwoju duchowego i religijnego. Współczesna szkoła pijarska zachowuje swój kalasantyński charakter, jeśli jej *misja wychowawcza zmierza do wszechstronnego udoskonalenia człowieka, tak aby nasi uczniowie kochali prawdę i jej szukali i jako doświadczeni mistrzowie Królestwa Bożego współdziałali w budowaniu świata bardziej ludzkiego, a swoje życie uzgadniali z wyznawaną wiarą*³².

Oznacza to, że szkoła pijarska pozostaje wierna intencji swego Założyciela wówczas, gdy służy kształtowaniu dojrzałej osobowości uczniów, rozbudza w nich zamiłowanie do prawdy oraz pragnienie nieustannego jej poszukiwania, inspirowane na rzecz zaangażowania w ewangeliczną przemianę społeczeństwa oraz w taki sposób formuje młodego człowieka, by istniała w nim pełna zgodność między życiem, a wiarą oraz wynikającymi z niej zasadami³³.

2.1.1. Kryteria określające tożsamość szkoły kalasantyńskiej:

1. integralność edukacji;
2. odniesienie do Boga i do Objawienia chrześcijańskiego w każdej dziedzinie życia szkoły;
3. rzetelny przekaz wiedzy oraz inspirowanie uczniów do indywidualnych poszukiwań naukowych;
4. dojrzałe relacje międzyosobowe, oparte na zaufaniu i szacunku;
5. uprzywilejowane traktowanie uczniów ubogich i potrzebujących;
6. rozumienie szkoły jako środka służącego odnowie społeczeństwa.

2.1.2. Cele działania szkoły podyktowane jej kalasantyńskim charakterem:

1. Integrować wychowawczo-dydaktyczny wymiar szkoły z wymiarem etyczno-religijnym.
2. Pomagać uczniowi w osiągnięciu dojrzałości osobowej i chrześcijańskiej poprzez ukazywanie mu, w jaki sposób wiara i wiedza przenikają się w jego życiu.
3. Stosować nowoczesne metody, techniki i technologie oraz wykorzystywać współczesne rozwiązania edukacyjne, by wyrobić w uczniu trwałą postawę poszukiwania prawdy.
4. Działać w duchu prostoty, szacunku, dialogu i zaufania wobec wszystkich osób tworzących wspólnotę szkolną.
5. Pomagać uczniom przeżywającym kryzysy, ubogim i potrzebującym.
6. Traktować szkołę jako instrument służący ewangelicznej i humanistycznej odnowie społeczeństwa.

2.2. Otwartość szkoły pijarskiej

Tradycją szkoły pijarskiej jest otwartość na każdego ucznia, niezależnie od jego pochodzenia społecznego czy narodowego, poglądów czy przekonań religijnych. *Uczeń, niezależnie od wiary, którą wyznaje lub okresu duchowego poszukiwania, w którym się znajduje, jest*

³¹ Por. *Posłannictwo pijarskie*, 11–19.

³² *Konstytucje Zakonu Szkół Pobożnych*, 92.

³³ Por. *Przyobleczeni na nowo w Chrystusa*, 73.

*Chrystusem. I właśnie takiego Chrystusa przyjmuje wychowawca i takiemu służy*³⁴. Otwartość ta ma swój głębszy wyraz w szczególnym traktowaniu tych, którzy doświadczają ubóstwa lub innych poważnych trudności; w pierwszym rzędzie dla nich bowiem została powołana szkoła kalasantyńska³⁵.

Jednocześnie, mając na względzie swą specyficzną misję i swój chrześcijański charakter, szkoła ma prawo postawić przyjmowanym uczniom wymagania szczerego poszukiwania ewangelicznego stylu życia, respektowania wartości chrześcijańskich, pogłębiania swej wiary lub przynajmniej poszukiwania prawdy, poszanowania innych osób i ich poglądów, zaakceptowania programu szkoły oraz angażowania się w jego realizację.

2.2.1. Kryteria otwartości szkoły pijarskiej:

1. indywidualne traktowanie każdego ucznia;
2. wychowanie otwarte i akceptujące każdą osobę;
3. ukierunkowanie działań edukacyjnych i wychowawczych na poszukiwanie i odnajdywanie przez ucznia prawdy;
4. służenie pomocą w rozpoznawaniu wartości, ich przyswajaniu i wprowadzaniu w życie;
5. szanowanie pozytywnych wartości obecnych w innych kulturach i religiach;
6. kształcenie umiejętności aktywnego i twórczego przeobrażania świata.

2.2.2. Cele działania szkoły:

1. Indywidualizować proces edukacyjny, szanując historię życia każdego człowieka.
2. Uczyć krytycznej akceptacji każdej osoby i jej poglądów z zachowaniem wierności własnym przekonaniom.
3. Kształtować w uczniach postawę nieustannego poszukiwania i umiłowania prawdy.
4. Uczyć uczniów umiejętności krytycznego rozpoznawania wartości i pomagać im w podejmowaniu decyzji, by żyć według tego, co zostało poznane i zaakceptowane.
5. Uczyć szacunku do tego, co pozytywne w innych kulturach, ideach i wierzeniach.
6. Przygotowywać uczniów do przyjęcia odpowiedzialności za kształt społeczeństwa i do angażowania się w jego przemianę.

2.3. Katolicki charakter szkoły pijarskiej

Szkoła pijarska jest środowiskiem, w którym przekaz gruntownej i nowoczesnej wiedzy ujętej w ramach chrześcijańskiego światopoglądu, powiązany jest z procesem wychowawczym osadzonym na chrześcijańskim systemie wartości. W tych dwóch działaniach nie wyczerpuje się jednak katolicki charakter szkoły pijarskiej. Zyskuje ona swoją pełną tożsamość tylko wówczas, gdy na drodze konkretnych projektów, tak ogólnych jak i zindywidualizowanych, prowadzi do uformowania szkolnej wspólnoty chrześcijańskiej jako części Kościoła, w której wszyscy mogą rozwijać i umacniać swoją wiarę, wchodzić w zażyłą relację z Bogiem, uczyć się reguł życia duchowego, rozpoznawać i realizować swoje powołanie życiowe zgodne z wolą Chrystusa oraz rozszerzać swą miłość i ćwiczyć się w jej praktykowaniu. Ponieważ szkoła pijarska jest miejscem ewangelizacji, *dlatego miejsce uprzywilejowane znajduje w niej formacja życia chrześcijańskiego, wychowanie w wierze i jej celebrowanie*³⁶.

Szkoła pijarska jest szkołą wyznaniową w tym sensie, że u jej fundamentów leży chrześcijańska wizja rzeczywistości, a jej zadania rozciągają się również na sferę religijną w człowieku. Nie jest to jednak szkoła indoktrynująca, ponieważ jest też otwarta na osoby innych wyznań i religii przyjmowane w atmosferze wolności i wzajemnej akceptacji. Nigdy jednak nie może zrezygnować ze świadomego i aktywnego podejmowania misji ewangelizacyjnej, toteż –

³⁴ *Posłannictwo pijarskie*, 25.4.

³⁵ Por. *Reguły Zakonu Szkół Pobożnych*, 97.

³⁶ *Posłannictwo pijarskie*, 12.

zgodnie z Regulami Zakonu Szkół Pobożnych – należy w niej *wyraźnie głosić orędzie chrześcijańskie i troszczyć się o publiczne wyznawanie wiary we wspólnocie*³⁷.

2.3.1. Kryteria katolickiego charakteru szkoły pijarskiej:

1. przekaz wiedzy oparty na chrześcijańskiej wizji świata;
2. wychowanie czerpiące z chrześcijańskiego systemu wartości;
3. budowanie wspólnoty szkolnej jako kościelnej wspólnoty wiary;
4. realizowanie ogólnego i zindywidualizowanego duszpasterstwa szkolnego;
5. celebrowanie sakramentów świętych i przeżywanie we wspólnocie szkolnej roku liturgicznego;
6. stwarzanie okazji do czynnego przeżywania i praktykowania wiary, zwłaszcza poprzez miłość chrześcijańską.

2.3.2. Cele działania szkoły:

1. Integrować w uczniach naukowe podejście do świata i osobistą pobożność w spójną, chrześcijańską postawę życiową.
2. Doprowadzić ucznia do przyjęcia i zaakceptowania ewangelicznych reguł życia.
3. Przez wprowadzenie w lokalną wspólnotę chrześcijańską ugruntować w uczniach świadomość bycia Kościołem oraz pobudzać aktywną obecność w jego życiu.
4. Stworzyć skuteczne formy duszpasterstwa szkolnego pomagające całej wspólnocie oraz poszczególnym jej członkom dojrzeć w wierze.
5. Poprzez celebrowanie sakramentów świętych służyć budowaniu i umacnianiu osobistej więzi z Jezusem Chrystusem oraz jej przeżywaniu w roku liturgicznym.
6. Prowadzić do czynnego wyrażania wiary w uczynkach chrześcijańskich i do zaangażowania na rzecz bliźnich.

Część III

OSOBY W SZKOLE PIJARSKIEJ

Szkoła pijarska nie może istnieć bez infrastruktury, na którą składają się budynki, wyposażenie, oraz bez środków ekonomicznych. Jakość szkoły i jej wartość nie jest jednak zależna od dóbr materialnych, ale od osób, które współtworzą wspólnotę szkolną.

3.1. Uczniowie

W szkole pijarskiej uczniowie są traktowani jako aktywny podmiot dialogu wychowawczego. Poszanowanie godności osobistej ucznia, a zarazem stawianie mu wymagań służących jego integralnemu wychowaniu to cechy charakterystyczne dla pijarskich placówek. Prawa i obowiązki ucznia określa Regulamin szkolny.

Szkoła pijarska wymaga od rodziców i uczniów wolnej i świadomej decyzji o rozpoczęciu nauki w tej właśnie szkole, a w konsekwencji – nie tylko otwartości, ale i zaangażowania w kształcenie i wychowanie, w tym – w formację religijną. Rodzice ucznia, a w szkołach ponadgimnazjalnych rodzice wraz z uczniem, są zobowiązani wyrazić taką decyzję na piśmie.

Dyrektor szkoły ma obowiązek określić zasady rekrutacji uczniów, zgodnie z prawem oświatowym i zarządzeniem nadzoru pedagogicznego. Zasady rekrutacji uczniów wymagają zatwierdzenia przez Ojca Prowincjała. W zakresie dopuszczonym przez prawo oświatowe, Ojciec Prowincjał powinien mieć możliwość umieszczenia na liście osób przyjętych do szkoły określonej

³⁷ *Reguły Zakonu Szkół Pobożnych*, 122.

liczby uczniów. Zasady rekrutacji mają też umożliwiać łatwiejszy dostęp do szkoły dzieciom zatrudnionych w niej nauczycieli i innych pracowników oraz rodzeństwu uczniów i absolwentów³⁸.

3.2. Nauczyciele

W skład grona pedagogicznego wchodzi nauczyciele świeccy oraz osoby duchowne i zakonne. Nauczyciele świeccy są traktowani w szkole pijarskiej jak bracia i siostry – współpracownicy we wspólnym posłannictwie. Przy zatrudnianiu nauczycieli pierwszeństwo otrzymania pracy mają absolwenci szkoły pijarskiej, którzy spełniają odpowiednie wymagania³⁹.

Nauczyciel szkoły pijarskiej winien posiadać cechy, które pozwolą mu na skuteczne i wiarygodne pełnienie jego misji w szkole. Zaliczyć do nich należy: odpowiednie i wciąż uzupełniane przygotowanie zawodowe, umiejętności pedagogiczne, dojrzałość wychowawczą, równowagę emocjonalną, identyfikowanie się ze szkołą i jej zadaniami, autentyczne – a nie wynikające tylko z wymogów prawa pracy – zaangażowanie w życie szkoły, pogłębianie swej wiary, akceptowanie nauki Kościoła, prawosć życia, osobistą i wspólnotową formację chrześcijańską, doskonalenie cech właściwych dla wychowawcy w szkole pijarskiej, świadectwo wiary, troskę o dobro duchowe ucznia, gotowość do służenia swym czasem i swymi siłami także poza podstawowym czasem pracy, rozumienie i realizowanie swego zawodu jako pedagogicznego powołania chrześcijańskiego i kalasantyńskiego.

Aby nauczyciel szkoły pijarskiej mógł sprostać powyższym wymaganiom, musi brać udział w formacji nauczycieli organizowanej zarówno w danej szkole, jak i na szczeblu ogólnoprowincjalnym. Dyrektor szkoły określa, które z zajęć proponowanych w ramach formacji są obowiązkowe. Nauczyciele starający się o awans zawodowy w szkole pijarskiej winni uwzględnić w planach rozwoju zawodowego specyfikę szkoły. Każdy nauczyciel, który rozpoczyna pracę w szkole pijarskiej, ma obowiązek zapoznać się z tradycją i charakterem szkoły. Pomogą mu w tym Dyrektor szkoły i Duszpasterz nauczycieli.

Nauczyciel nie-katolik może zostać zatrudniony tylko w wyjątkowych sytuacjach, a umowę o pracę na czas nieograniczony można z nim zawrzeć dopiero po stwierdzeniu, że ma on pozytywne oddziaływanie na uczniów.

Wobec nauczycieli szkół pijarskich stosuje się kodeks pracy i prawo oświatowe. Prawo zatrudniania i zwalniania nauczyciela ma Dyrektor szkoły. Prowincjał nie stanowi instancji odwoławczej od decyzji Dyrektora.

Wynagrodzenie nauczycieli jest liczone według przepisów obowiązujących w szkołach państwowych. Premię uznaniową oraz inne ewentualne świadczenia (np. związane z podnoszeniem kwalifikacji zawodowych) przyznaje Dyrektor na podstawie regulaminu płac zatwierdzonego przez organ prowadzący.

Dyrektor szkoły ustala sposób zasilania funduszu socjalnego oraz zasady dysponowania nim.

3.3. Personel szkolny

W realizacji posłannictwa wychowawczego placówki pijarskiej uczestniczą wszyscy pracownicy szkoły. Tworzą oni personel szkolny, od którego wymaga się kultury bycia, sumiennosci i uczciwości, zaangażowania w wychowywanie uczniów, pogłębiania swej wiary, formacji kalasantyńskiej i dawania świadectwa swym przekonaniom religijnym, uczestnictwa w szkolnych uroczystościach, postawy życzliwości, dobroci i uczynności.

Personel pomocniczy jest zatrudniany i zwalniany przez Dyrektora szkoły, który stosuje się do kodeksu pracy w duchu pijarskiego prawa zakonnego⁴⁰. Za formację religijną pracowników szkoły odpowiedzialny jest Duszpasterz nauczycieli.

³⁸ Por. *Reguły Zakonu Szkół Pobożnych*, 132.

³⁹ Por. *Reguły Zakonu Szkół Pobożnych*, 131.

⁴⁰ Por. *Konstytucje Zakonu Szkół Pobożnych*, 74.

3.4. Współpracownicy

Szkoła pijarska współpracuje również z innymi osobami, których poświęcenie przyczynia się do właściwego realizowania programu szkoły. Należą do nich prowadzący koła zainteresowań, animatorzy, trenerzy, prelegenci, praktykanci, klerycy pijarscy i inni pracownicy, którzy są zatrudniani w oparciu o umowę o dzieło, umowę o pracę lub angażują się jako wolontariusze. Od wszystkich współpracowników wymaga się również odpowiednich predyspozycji zawodowych i postaw chrześcijańskich.

3.5. Rodzice

Szkoła pijarska realizuje swoje zadania przy współpracy z rodzicami uczniów. Od rodziców wymaga się zainteresowania procesem wychowawczym i dydaktycznym, współpracy przy pokonywaniu pojawiających się trudności, uczestniczenia w uroczystościach szkolnych, współodpowiedzialności za kondycję ekonomiczną szkoły. Rodzice zobowiązani są do utrzymywania ze szkołą stałego kontaktu i do uczestniczenia w zebraniach rodziców.

Szkoła pijarska otacza rodziców troską duszpasterską. Sprawuje ją Duszpasterz rodziców lub inna osoba wyznaczona przez Dyrektora szkoły.

Szkoła pijarska, w której rodzice systematycznie opłacają zajęcia dzieci, dołoży wszelkich starań, aby przejściowe trudności finansowe rodziców nie spowodowały decyzji zabrania dziecka ze szkoły.

Organem reprezentującym społeczność rodziców jest Rada rodziców. Jej działalność określa Regulamin Rady rodziców.

3.6. Absolwenci

Szkoła pijarska czuje się zobowiązana do utrzymywania regularnych kontaktów z absolwentami, którzy opuścili jej mury. Organizuje dla nich spotkania z okazji uroczystości i wydarzeń szkolnych. Także sami absolwenci winni czuć się zaproszeni do uczestniczenia w życiu szkoły. Świadectwo ich życia, osiągnięte przez nich sukcesy i zdolność do radzenia sobie w trudnych okolicznościach życia przynoszą szkole zaszczyt i pozytywnie wpływają na proces wychowania młodszych kolegów.

Szkoła pijarska popiera formalne i nieformalne stowarzyszenia wychowanków, o ile działają one zgodnie z ideałami szkoły.

Część IV

ORGANIZACJA SZKOŁY PIJARSKIEJ

4.1. Szkoła a Polska Prowincja Zakonu Pijarów

4.1.1. Organ prowadzący

Organem prowadzącym szkołę jest Polska Prowincja Zakonu Pijarów lub – w wyjątkowych wypadkach – dom zakonny, to jest Kolegium Zakonu Pijarów. W każdym wypadku Ojciec Prowincjał ma prawo do kontrolowania działalności szkoły.

Organ prowadzący decyduje o utworzeniu lub o zmianie charakteru szkoły (publicznej, niepublicznej z uprawnieniami szkoły publicznej i tym podobne). Podejmując taką decyzję, winien kierować się ideami zawartymi w niniejszym dokumencie, dobrem środowiska lokalnego oraz możliwościami prawno-finansowymi.

Do Prowincjała należy w szczególności przygotowanie i zatwierdzenie Statutu szkoły oraz ewentualne delegowanie uprawnień organu prowadzącego szkołę (na przykład w zakresie czynności cywilno-prawnych) Dyrektorowi szkoły.

Prowincjał kieruje współbraci do pracy w szkole dekretem, starając się, aby pijarzy pracujący w jednej szkole należeli do tej samej wspólnoty⁴¹.

4.1.2. Reprezentant organu prowadzącego

Jeżeli organem prowadzącym szkołę jest Kolegium, bezpośrednim reprezentantem Ojca Prowincjała na terenie szkoły jest Rektor Kolegium. Do niego należy troska o szkołę i jej nadzorowanie. W sprawach większej wagi Rektor Kolegium zwraca się do Prowincjała.

Jeżeli Dyrektorem szkoły jest osoba świecka, a organem prowadzącym szkołę jest Polska Prowincja Zakonu Pijarów, reprezentantem Prowincjała na terenie szkoły jest Rektor Kolegium, przy którym placówka się mieści.

4.1.3. Asystent ds. pedagogicznych

Asystent ds. pedagogicznych wchodzi w skład Kongregacji Prowincjalnej. Służy radą Przełożonemu Wyższemu i ma obowiązek troszczyć się o funkcjonowanie wszystkich szkół w Prowincji.

Asystent ds. pedagogicznych ma prawo wizytować szkoły, uczestniczyć w Radach pedagogicznych, weryfikować dokumentację szkoły, nadzorować proces dydaktyczny, wychowawczy, duszpasterski i formacyjny, zwoływać zebrania dyrektorów szkół pijarskich, przedstawiać swoje wnioski i uwagi na forum szkoły oraz w gronie Kongregacji Prowincjalnej. Asystent ds. pedagogicznych jest dla Dyrektorów pierwszą instancją w sprawach odnoszących się do władz zakonnych, a związanych z życiem szkoły.

4.1.4. Inne szkoły pijarskie

Szkoła pijarska chętnie nawiązuje kontakty z innymi szkołami prowadzonymi przez rodzinę kalasantyńską w Polsce i na świecie. W ramach tej współpracy powinna mieć miejsce: wymiana doświadczeń z zakresu dydaktyki i wychowania, tworzenie więzi między uczniami i nauczycielami różnych szkół, organizowanie wspólnych imprez, współpraca przy organizowaniu wymian kulturalnych i wycieczek szkolnych, wspieranie się w trudnościach materialnych, doskonalenie koncepcji funkcjonowania szkoły pijarskiej.

4.2. Szkoła a społeczeństwo

4.2.1. Władze oświatowe

Szkoła pijarska podlega władzom oświatowym (należącym do administracji państwowej i samorządowej) w zakresie przewidzianym przez prawo oświatowe. W szczególności podlega nadzorowi pedagogicznemu sprawowanemu przez te władze. Poszanowanie prawa cywilnego w szkole pijarskiej jest świadectwem chrześcijańskiej odpowiedzialności w życiu społecznym.

4.2.2. Społeczność lokalna

Szkoła pijarska ma służyć społeczności lokalnej zarówno poprzez wychowywanie dobrych obywateli, jak i poprzez słuzenie posiadanymi środkami – w szczególności służy akcjom wychowawczym i charytatywnym⁴².

4.3. Szkoła a Kościół lokalny

4.3.1. Szkoła a diecezja

Każda szkoła pijarska – jako szkoła katolicka – wymaga zatwierdzenia przez kompetentną władzę kościelną, zgodnie z kan. 803 § 1 i 3 Kodeksu Prawa Kanonicznego.

⁴¹ Por. *Konstytucje Zakonu Szkół Pobożnych*, 32 i 39.

⁴² Por. *Konstytucje Zakonu Szkół Pobożnych*, 73; zob. także *Reguły Zakonu Szkół Pobożnych*, 126.

Wspólnota szkolna może i powinna sprawować sakramenty – także poza dniami nauki. W organizowaniu liturgii i nabożeństw należy zachować przepisy prawa i duszpasterską roztropność, by nic nie przeszkodziło współdziałaniu z Kościołem lokalnym.

W Rocznym programie duszpasterskim szkoła pijarska uwzględnia zalecenia Konferencji Episkopatu oraz biskupa diecezjalnego i włącza się w inicjatywy Kościoła lokalnego kierowane do dzieci i młodzieży (konkursy, spotkania, obchody okolicznościowe i tym podobne)⁴³.

4.3.2. Szkoła pijarska a inne szkoły katolickie

Szkoła pijarska powinna przynależeć do organizacji skupiających szkoły katolickie. Decyzja o przystąpieniu szkoły do takiej organizacji wymaga akceptacji Asystenta ds. pedagogicznych.

4.4. Zespoły i instytucje wewnętrzne

Życie szkoły jest organizowane, rozwijane, nadzorowane i doskonalone przez poszczególne instytucje mające właściwe sobie kompetencje.

4.4.1. Dyrektor

Na czele szkoły stoi Dyrektor. Jest on powoływany i odwoływany przez Ojca Prowincjała, z zachowaniem przepisów prawa oświatowego. Prawa i obowiązki Dyrektora określa Statut szkoły. Dyrektor troszczy się o właściwe bieżące funkcjonowanie szkoły i dba o jej rozwój. W zespole szkół, w którym na czele poszczególnych poziomów stoją odrębni dyrektorzy, również oni są powoływani i odwoływani przez Prowincjała.

Dyrektor może, za pozwoleniem organu prowadzącego, powołać swych zastępców i wyznaczyć im zakres odpowiedzialności. Nominacje te wymagają uprzedniego zatwierdzenia przez Ojca Prowincjała.

4.4.2. Zespoły przedmiotowe

W szkole pijarskiej winny być powołane Zespoły przedmiotowe. Do ich zadań należy umożliwianie i rozwijanie współpracy między nauczycielami jednego przedmiotu lub przedmiotów pokrewnych, ulepszanie procesu dydaktycznego, wypracowywanie wspólnych kryteriów oceniania, koordynacja realizowanego programu dydaktycznego, ujednoczenie wymagań i tym podobne. Zespołem kieruje Przewodniczący, którego mianuje i odwołuje Dyrektor szkoły.

4.4.3. Zespół wychowawczy

W szkole pijarskiej powinien zostać powołany Zespół wychowawczy, który odpowiada za całą działalność wychowawczą placówki. Na czele zespołu stoi Przewodniczący, mianowany przez Dyrektora lub zastępcę Dyrektora ds. wychowawczych, jeśli taki został powołany. Wskazane jest, by dla zapewnienia koordynacji działań wychowawczych i duszpasterskich, w skład Zespołu wychowawczego wchodził Duszpasterz szkoły.

Szkoła jest zobowiązana do wypracowania Programu wychowawczego szkoły. Istotną częścią tego Programu są godziny wychowawcze, których tematyka powinna zostać dokładnie sprecyzowana i egzekwowana przez Dyrektora szkoły. Zespół wychowawczy winien opracować – na podstawie Programu wychowawczego – szczegółowy, Roczny program wychowawczy. Mają być w nim ujęte wybrane na dany rok zagadnienia wychowawcze. Roczny program wychowawczy powinien być odpowiednio dokładny i określać treści, metody, terminy i osoby odpowiedzialne za realizację poszczególnych jego elementów.

Zespół wychowawczy ma za zadanie towarzyszyć nauczycielom, którzy pełnią obowiązki wychowawcy po raz pierwszy, a także przygotować nauczycieli do pełnienia tej funkcji, na przykład poprzez powierzanie im obowiązków pomocnika wychowawcy.

⁴³ Por. *Konstytucje Zakonu Szkół Pobożnych*, 100.

Pod koniec roku szkolnego Zespół wychowawczy winien dokonać oceny realizacji Programu wychowawczego, wyliczając sukcesy i porażki wychowawcze, istotne trudności w pracy wychowawczej szkoły oraz okoliczności zewnętrzne – tak sprzyjające, jak i niesprzyjające realizacji zadań wychowawczych szkoły. Analizę tę należy uwzględnić przy przygotowywaniu programu wychowawczego na następny rok szkolny.

Dyrektor szkoły zobowiązany jest przesłać powyższą analizę Asystentowi ds. pedagogicznych, który – po jej przestudiowaniu – składa ją w Kurii Prowincjalnej.

4.4.4. Zespół duszpasterski. Duszpasterz szkoły

Zespół duszpasterski planuje, organizuje, realizuje i ocenia całość działań duszpasterskich w szkole. Na jego czele stoi Duszpasterz szkoły mianowany przez Ojca Prowincjała. W skład zespołu wchodzi wszyscy uczący w szkole katecheci, Duszpasterz nauczycieli, Przewodniczący lub delegat zespołu wychowawczego, Duszpasterz rodziców lub osoba pełniąca jego obowiązki. W skład Zespołu duszpasterskiego mogą i powinni wchodzić także inni nauczyciele wyróżniający się postawą religijną i zaangażowaniem w życie szkoły.

Zadaniem Zespołu duszpasterskiego jest przygotowanie Programu duszpasterskiego szkoły, czyli dokumentu ramowego, w którym będą zawarte treści i formy duszpasterskiej troski o uczniów. Przed rozpoczęciem roku szkolnego Duszpasterz szkoły wraz z Zespołem przygotowuje Roczny program duszpasterski; uwzględni w nim wytyczne Episkopatu Polski, wskazania Prowincji, potrzeby szkoły, wymagania środowiska lokalnego oraz to, co jawi się – na podstawie obserwacji życia uczniów, ich trudności, problemów, oczekiwań i pragnień – jako istotne wyzwanie dla duszpasterskiej posługi szkoły. Program winien określać konkretne treści, metody i formy, terminy, miejsca oraz osoby odpowiedzialne za realizację.

Na zakończenie roku szkolnego Zespół duszpasterski winien dokonać krytycznej oceny realizacji Programu duszpasterskiego. Zawarte w tej ocenie uwagi i sugestie należy wziąć pod uwagę przy opracowywaniu Programu duszpasterskiego na następny rok szkolny.

Do obowiązków Dyrektora szkoły należy przekazanie dokumentu zawierającego podsumowanie pracy duszpasterskiej szkoły Asystentowi ds. pedagogicznych, który go analizuje i składa w Kurii Prowincjalnej.

4.4.5. Samorząd szkolny

W każdej szkole pijarskiej funkcjonuje Samorząd szkolny, wybrany w wolnych wyborach przez uczniów szkoły. Ordynację wyborczą, zasady funkcjonowania samorządu, jego zadania i kompetencje oraz prawa, przywileje i obowiązki określa Statut Samorządu szkolnego zatwierdzony przez Radę pedagogiczną.

Dyrektor szkoły wybiera spośród nauczycieli Opiekuna Samorządu szkolnego, który pełni rolę łącznika pomiędzy Dyrektorem i Radą pedagogiczną a Samorządem w sprawach bieżących.

4.4.6. Pedagog (psycholog) szkolny

Pedagoga (psychologa) szkolnego zatrudnia Dyrektor szkoły. Kandydat na tę funkcję winien kierować się – szczególnie w kwestiach dotyczących sfery moralności – zasadami wiary Kościoła katolickiego. Pełne aprobowanie depozytu wiary, zwłaszcza w zakresie życia etycznego, prymatu łaski oraz wizji człowieka jako dziecka Bożego to niezbędne warunki, jakie musi spełnić pedagog (psycholog), by jego zatrudnienie było możliwe. Zgodnie z etyką zawodu, pedagoga (psychologa) obowiązuje tajemnica służbowa. Służy on pomocą w zakresie swoich kompetencji uczniom, wychowawcom i rodzicom. Do jego obowiązków należy uczestniczenie w posiedzeniach Rady pedagogicznej oraz współpracowanie z Przewodniczącym zespołu wychowawczego oraz z Duszpasterzem szkoły.

4.4.7. Rada rodziców lub Rada szkoły

Rada rodziców jest organem reprezentującym rodziców wszystkich uczniów szkoły. Wybierana jest w trybie przewidzianym przez Regulamin Rady i pracuje pod kierownictwem Dyrektora szkoły. W szkołach pijarskich zamiast rady rodziców może istnieć Rada szkoły, do której należą także wybrani nauczyciele.

4.4.8. Administracja

Funkcjonowanie szkoły domaga się istnienia odpowiedniej administracji. Niezbędne są: Sekretariat szkoły oraz Księgowość. Dyrektor szkoły winien zatrudniać w administracji takie osoby, które identyfikują się z ideałami szkoły, cieszą się nieposzlakowaną opinią oraz czują się odpowiedzialne za pracę edukacyjną i duszpasterską szkoły.

Do Dyrektora szkoły należy określenie szczegółowych warunków funkcjonowania zespołów administracyjnych.

4.5. Wymagane dokumenty i programy szkolne

Szkoła winna posiadać wymaganą przez prawo dokumentację; jej kopia winna znajdować się w Kurii Prowincjalnej Polskiej Prowincji Zakonu Pijarów. Każdą aktualizację dokumentu należy przesłać do Kurii Prowincjalnej.

4.5.1. Statut szkoły

- a. Opracowuje i nadaje organ prowadzący.
- b. Zatwierdza Kuratorium Oświaty.

4.5.2. Regulamin rady pedagogicznej

- a. Opracowuje Dyrektor szkoły.
- b. Nie może być sprzeczny ze Statutem szkoły.
- c. Aprobuje organ prowadzący, a gdy jest nim Kolegium – wówczas także Kongregacja Prowincjalna.
- d. Zatwierdza Rada pedagogiczna.

4.5.3. Regulamin szkolny

- a. Opracowuje Dyrektor szkoły.
- b. Nie może być sprzeczny ze Statutem szkoły.
- c. Zatwierdza Rada pedagogiczna.

4.5.4. Statut Samorządu szkolnego

- a. Opracowuje Samorząd szkolny.
- b. Nie może być sprzeczny ze Statutem szkoły
- c. Zatwierdza Rada pedagogiczna.

4.5.5. Regulamin rady rodziców

- a. Opracowuje Rada rodziców.
- b. Nie może być sprzeczny ze Statutem szkoły.
- c. Zatwierdza organ prowadzący.

4.5.6. Program wychowawczy szkoły

- a. Opracowuje zespół wychowawczy.
- b. Zatwierdza Kongregacja Prowincjalna⁴⁴.

⁴⁴ Por. *Reguły Zakonu Szkół Pobożnych*, 121.

c. Coroczne sprawozdanie z realizacji programu jest przekazywane do Asystenta ds. pedagogicznych, który składa je w Kurii Prowincjalnej.

4.5.6.1. Program wychowawczy określa:

- tożsamość szkoły, wskazując wyraźnie na wartości ewangeliczne;
- cele, które mają być realizowane na poziomie wychowawczym, etycznym i kulturalnym;
- treści – wartości do przekazania;
- organizację i zasady funkcjonowania szkoły w zakresie wychowawczym;
- kryteria oceniania postawy ucznia⁴⁵.

4.5.6.2. Kryteria poprawności programu wychowawczego:

- wierność Ewangelii, nauce Kościoła katolickiego i ideałom Zakonu Pijarów;
- uwzględnienie sytuacji poszczególnych osób, rodzin i środowisk;
- respektowanie współodpowiedzialności i sprzyjanie zaangażowaniu całej wspólnoty szkolnej;
- kompletność i wieloaspektowość pozwalające na przygotowanie skutecznych Rocznych programów wychowawczych szkoły.

4.5.7. Program duszpasterski szkoły

a. Opracowuje Zespół duszpasterski.

b. Zatwierdza Kongregacja Prowincjalna.

c. Coroczne sprawozdanie z realizacji Programu jest przekazywane do Asystenta ds. pedagogicznych, który składa je w Kurii Prowincjalnej

4.5.7.1. Program duszpasterski określa:

- tożsamość szkoły, wskazując wyraźnie na wartości ewangeliczne,
- cele, jakie stawia sobie duszpasterstwo w szkole,
- profil chrześcijanina, jaki szkoła pragnie ukształtować poprzez realizowane duszpasterstwo,
- treści ewangeliczne jako wartości do przekazania,
- organizację, ramowy kalendarz, środki, metody i odpowiedzialnych za realizację programu,
- formy uczestnictwa szkoły w programach duszpasterskich Kościoła powszechnego i lokalnego,
- sposób analizy, oceny i doskonalenia działalności duszpasterskiej w szkole.

4.5.7.2. Kryteria poprawności programu duszpasterskiego:

- wierność Ewangelii, nauce Kościoła katolickiego i ideałom Zakonu;
- przydatność do utworzenia na jego podstawie Roczno programu duszpasterskiego;
- dostosowanie do poziomu i możliwości percepcji osób tworzących wspólnotę szkolną;
- uwzględnianie istniejących w środowisku lokalnym szans i ograniczeń;
- promowanie współodpowiedzialności eklezjalnej.

4.5.8. Preliminarz i bilans

Dyrektor szkoły odpowiada za terminowe przygotowanie preliminarza szkoły, zgodnie z wymaganiami Zakonu i przedłożonym przez władze zakonne formularzem. Preliminarz zatwierdza Kongregacja prowincjalna; może być realizowany po otrzymaniu z Kurii Prowincjalnej odpowiedniego pisma.

Po zakończeniu roku finansowego, liczonego od stycznia do grudnia, Dyrektor przedstawia Kongregacji prowincjalnej bilans szkoły.

⁴⁵ Por. *Religijny Wymiar Wychowania w Szkole Katolickiej*, 100.

4.5.9. Sprawozdawczość

Szkoła ma obowiązek przygotowywać coroczne podsumowanie swej pracy. W skład tego podsumowania wchodzi opracowania cząstkowe, do których należy analiza realizacji Programu wychowawczego oraz Programu duszpasterskiego. Podsumowanie pracy winno zawierać też sprawozdanie z osiągnięć dydaktycznych oraz inne istotne dla życia szkoły informacje.

Do przedłożenia podsumowania pracy szkoły Kongregacji Prowincjalnej zobowiązany jest Dyrektor szkoły; winien to uczynić do 15 września następnego roku szkolnego.

4.5.10. Arkusz organizacyjny szkoły

Dyrektor szkoły odpowiada za przygotowanie szkolnego planu nauczania, który obejmuje cały cykl kształcenia danej klasy⁴⁶ oraz – do 30 kwietnia – arkusza organizacyjnego szkoły na kolejny rok szkolny. Szkolny plan nauczania i arkusz organizacyjny szkoły zatwierdza organ prowadzący szkołę, a w przypadku szkół publicznych – Kuratorium Oświaty. Organ prowadzący, na wniosek Dyrektora szkoły, ma prawo rozszerzyć obowiązującą w szkole siatkę godzin, zgodnie z przepisami oświatowymi. Szkolny plan nauczania jest podstawą do przygotowania arkusza organizacyjnego szkoły. Arkusz organizacyjny szkoły – po zatwierdzeniu go przez organ prowadzący i pozytywnym zaopiniowaniu przez Kuratorium Oświaty – staje się podstawą do sporządzenia planu zajęć i przydziału czynności dla nauczycieli na nowy rok szkolny. Szkolny plan nauczania zawiera siatkę zajęć obowiązkowych i nadobowiązkowych, realizowanych w ramach cyklu kształcenia w danym oddziale klasowym. Arkusz organizacyjny szkoły musi zawierać następujące dane: ilość oddziałów w szkole, siatkę godzin dydaktycznych w każdej klasie, wykaz nauczycieli planowanych do zatrudnienia oraz informację o ich wykształceniu, stopniu awansu zawodowego, stażu pracy i o przydzielonych im godzinach dydaktycznych, a także informację o zajęciach pozalekcyjnych realizowanych w szkole.

4.5.11. Wewnątrzszkolny system oceniania

Rada pedagogiczna przyjmuje uchwałą wewnątrzszkolny system sprawdzania, oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów. Zasady oceniania nie mogą być sprzeczne z rozporządzeniami Ministra Edukacji Narodowej i Sportu. Wewnątrzszkolny system oceniania jest podstawą do opracowania przez zespoły przedmiotowe lub nauczycieli własnych kryteriów oceniania. Kryteria te wymagają zatwierdzenia przez Dyrektora szkoły. Wewnątrzszkolny system oceniania stanowi załącznik do Statutu szkoły.

A + M + P + I

⁴⁶ Szkoła podstawowa: I–III, IV–VI; gimnazjum: I–III; liceum: I–III.